

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: (K. i.)

Cím: *Buda és Pest a török uralom után*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bp.

(Hely)

1938. VIII. 26.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Idő

1686/1936

Személy

Helyszám

BUDA ÉS PEST A TÖRÖKURALOMUTÁN

PÁSZTOR MIHÁLY KÖNYVE

Néhány nap múlva ünnepli az ország és mindenekelőtt Budapest kétszázötvenedik fordulóját annak a nagy csatának, amely új fejezetet nyitott a magyar történelemben. Hiszen hatásában és következményeiben egyaránt döntő katonai és politikai esemény volt Budavár visszafoglalása; túl a török uralom visszaszorításán, alapvető változás következett be Magyarországon minden vonatkozásban. Mi történt és hogy történt valójában: erről számol be az a hatalmas munka, amely — stílusosan éppen a jubileum küszöbén — most jelent meg Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának kiadásában. Szerzője kitűnő kollégánk, Pásztor Mihály, akit nem kell bemutatnunk: ízes és egyben szédületes tudásra valló írásait érdeklődéssel várja hétről hétre a Magyar Hírlap olvasóközönsége.

Ott kezd pergetni a visszaemlékezés filmjét Pásztor Mihály, amikor Buda felszabadult a török uralom alól; felszabadult, de azért nem lett mingyárt magyarrá. Még legalább másfélszáz esztendőre volt szükség ahhoz, hogy Kollonicsék telepítési politikájának következményeit lerázzuk magunkról.

Nem volt ez könnyű dolog. Hiszen ma kétszázötven éve az ország nagy részén pusztaság ásitózott. Sokszáz négyzetmérföldnyit tett ki a gazdátlan jóság, amelyet eke nem szántott, munkáskéz nem munkált. Minden csupa pusztaság. És a felszabadult, de egyben felperzselt Budavár volt a pusztaság fővárosa...

Milyen volt Buda és Pest a megújulás küszöbén: ez a történet első fejezete. Megélevenednek előttünk az első telepések, az egykori házak és tulajdonosaik, a népesedési viszonyok és az új berendezkedéssel termékszerűleg együttjáró viták és pörök (Ez utóbbiak közül egyike a legérdekesebbeknek és a legjellemzőbbeknek az a hosszú időn át változó szerencsével, de egyforma elkeseredéssel vívott jogi küzdelem, amely a Vörösmarty tulajdonjogát volt hivatva tisztázni és eldönteni.) A népesedési viszonyok ismertetése kiterjed mindenre: az akkori állapotot visszatükröző statisztikai összeállításra ugyanúgy, mint a házasság, születés, halálozás, átlagos életkor és közegészségügy eddig homályban maradt részleteire. Azután a Buda és Pest kormányza-

tával kapcsolatos problémák kerülnek sorra: az első „szabadalomlevél” megszerzésének körülményes története, az akkori városigazgatás szervezete, majd a két város háztartásának hol szomorú, hol vidám, de mindenütt izgalmasan érdekes kulisszatitkai. Az egyház és társadalom élete vonul el előttünk a következő fejezetekben, utána pedig az az ezernyi frappáns apróság, amelyet a tudós szerző fáradhatatlan munkával szedett össze a török uralom utáni Buda és Pest lakásvizonyairól, a lakosság ruházódásáról, ételmezéséről, szórakozásairól és egyéb időtöltéséről, utazásairól, valamint a magához térő kereskedelem, ipar és államgazdaság nagyrészt ismeretlen megnyilatkozásaira.

★

Dióhéjba összeszerítve, ez volna a tartalma Pásztor Mihály könyvének, a „schlagwort”-szerű felsorolás azonban távolról sem adhat hű képet erről a munkáról, amely szigorú tudományos vonalvezetése mellett is valóban filmszerűen eleveníti meg elmúlt századok és emberek mindennapi életét, apró-cseprő gondjait, útjukat a bölcsőtől a koporsó felé. A kultúrtörténeti kuriózumok olyan tömegével szolgálnak ez a kötet, hogy az olvasó elképedve kérdezi magát: hogyan is volt lehetséges ennyi anyagot egyetlen könyvben feldolgozni. Még hozzá olyan formában, amely élvezetessé teszi Pásztor könyvét azok számára is, akik egyébként nem hívei a „nehézebb” olvasnivalónak.

Ott van például mingyárt az az összeállítás, amely az akkori telekviszonyokról és árakról ad felvilágosítást. Kiderül ebből, hogy negyedévezreddel ezelőtt a Belvárosban egy-egy négyszögölnyi területnek négy-hat-nyolc dénár volt az ára, ugyanakkor, amikor egy font ökörhúst négy dénárért mértek... Vagy vegyük az 1691-es budai pestis történetét: Kollonics bíboros részletes rendeletben írja elő, hogy mi a teendő. Lelkére köti az orvosoknak, hogy ne szívják be a betegek lehelletét és csak nyitott ajtón át beszéljessenek a kórházban fekvőkkel. Az ott alkalmazott papok pedig nagyszerű tanácsokat kapnak: azt ajánlja nekik a rendelet, hogy reggelire fokhagymalevest egyenek, a betegek között állandóan pipázzanak vagy bagózzanak, napközben pedig friss vajjal és ecettel kenjék be szájukat, orrukát és fülüket...

Az 1702 március 4-i rendelet szabályozza a két város területén a bünygyi nyomozás módját: A vallatás férfiaknál úgy történik, hogy a gyanúsítottnak kínzó eszközeivel együtt bemutatják a hóhért, azután a kőpadra kötözik, majd kezénél fogva fel-függesztik és súlyokat raknak a lábára. Ha erre sem vall, a „spanyol csizmát” alkalmazzák. A nőknél szintén a hóhér vallat és ha nincs beismerő vallomás, a „hüvelyk-szorító” következik. De a rendelet igen humanus: előírja, hogy a vallatás egy vagy legfeljebb másfél óránál tovább nem tarthat, nehogy fájdalomban valótlanságokat valljanak a delikvenssek... Végül egy izgató adat sörfogyasztók számára: az akkori

Budán és Pesten egy liter sör alig került
többé kilenc fillérnél és az első „serfőző”,
Proberger Jakab, mégis meggazdagodott
belőle...

Amikor kétszázötven évvel ezelőtt meg-
kezdődött az újjáépítés munkája, csak a
nagyyszerű keret volt készen: a budai he-
gyek koszorúja, a napsugárban csillogó
Duna, a pesti mezők végtelenje. Ebbe a
keretbe kellett beleplántálniok az első pio-

níroknak a maguk életét és városépítő
művészetét. Ami a nagy munka eredménye,
azt valamennyien tudjuk, látjuk és érezzük.
De a kezdet nehézségeinek grandiózus epo-

szát most kapjuk meg *Pásztor* Mihálytól
ebben a szép, színes, tanulságos és okos
könyvben.

(k. i.)